

kakor tudi postavitev se ni mogla izvršiti brez predhodnega zagotovila, da je za to kreditna možnost. Ker se taka klavzula predvideva za vsako proračunsko leto, je jasno, da je odredba, katere ukinitev se predlaga, odveč in da predstavlja samo eno oviro več za napredovanje.

5. Napredovanje učiteljstva v V. skupino.

Predpis odstavka II. § 258. zakona o uradnikih od 31. marca 1931. naj se izpremeni in glasi: »Dokler ne izide zakon o sistemizaciji mest, napreduje učiteljstvo ljudskih šol v V. pol. skupino, ko prebije v VI. skupini 3 efektivna leta državne službe«.

Utemeljitev:

Za vse ostale uslužbenke s kvalifikacijami popolne srednje ali strokovne šole je omogočeno napredovanje do V. pol. skupine brez posebnih pogojev, ki jih edino za učiteljstvo ljudskih šol predpisuje § 258. urad. zakona. Ta izločitev učiteljstva ni upravičena.

Vsi ostali državni uslužbenki, ki prebijejo 3 leta v VI. skupini, smejo pričakovati, da se jim brez posebnih zahtev podeli V. skupina. Za učiteljstvo ljudskih šol se poleg ostalega zahteva za napredovanje v V. skupino tudi, da imajo 30 let državne efektivne službe, da so stari 55 let in da so zadnja tri leta odlično ocenjeni.

Redki so in skoro nemogoči primeri, da učitelji, ki reflektirajo na V. skupino, istočasno izpolnijo vse tri pogoje. Če bi se tudi zgodil tak primer, pomenja, da je V. skupina rezervirana samo za nekatere poedince in da po vsem tem ostali učitelji lahko napredujejo samo do VI. položajne skupine. Takšna nelogična situacija se protivi odredbam § 346. urad. zakona, ker je zvanje učitelja ljudske šole razporejeno do V. položajne skupine.

6. Razporeditev učiteljev z nepopolno kvalifikacijo.

Učne osebe z nepopolno učiteljsko kvalifikacijo iz § 182. zakona o ljudskih šolah od 5. decembra 1929., ki so ostale po uveljavitvi tega zakona še nadalje v službi, se prevedejo v odgovarjajočo skupino in napredujejo od X. do VII. pol. skupine.

Utemeljitev:

Ko je stopil v veljavo zakon o ljudskih šolah, je bilo v službi približno 60 stalnih učiteljev z ženska ročna dela, ki sicer niso imele popolne učiteljske kvalifikacije, pač pa so razpolagale s posebno izobrazbo in strokovnim izpitom po tedanjih zakonskih predpisih. Poleg njih je v istem položaju gotovo število učiteljev muslimanske veroizpovedi, ki prav tako nimajo predpisane izobrazbe, in gotovo število učiteljev iz teritorija južne Srbije, ki jih je zakon zatekel v službi.

Omenjenim učnim osebam je treba regulirati položaj v smislu § 182. zakona o ljudskih šolah od 5. decembra 1929.

Ker te učne osebe niso navedene v § 346. urad. zakona in se njihova zvanja ne morejo razporediti v smislu § 347. omenjenega zakona, je sedaj edina možnost, da se oni s predloženim amandmajem razporedijo in tako dobijo one pravice, ki jih uživajo ostali državni uslužbenki. Državni svet je z razsodbo br. 15.841/37 z dne 29. novembra 1937. odločil, da so učiteljice ženskih ročnih del že razporejene v § 301/2. U. Z. kot zvanje učiteljev veščin III. kategorije v X. do VII. položajni skupini.

S tem je sicer stvarno njihovo vprašanje rešeno, rešiti pa bi ga bilo nujno tudi formalno, kar bi se zgodilo z uzakonitvijo gornjega predloga.

7. Celibat učiteljic.

Ukine se odstavek 8. § 33. finančnega zakona za leto 1937/38., s katerim je bil dopolnjen § 93. a zakona o ljudskih šolah od 1929. leta.

Utemeljitev:

Odredbe tega §-a niso v praksi pokazale onih rezultatov, ki so se predvidevali. Nasprotno temu so te zakonske odredbe pogodbile posameznike in njihove rodbe ne samo socialno, nego tudi moralno, od katerih vsak primer predstavlja problem zase.

Uzakonitev celibata onemogoča učiteljicam, da si svobodno izbirajo moža. Na ta način jim je omejena pravica, ki je zagotovljena z ustavo vsem državljanom. V primerjavi z ostalimi uradnicami so v tem pogledu izvzete edino učiteljice ljudskih šol.

Pričakovanja, da se bo z uvedbo celibata izpraznilo večje število učiteljskih mest, se niso izpolnile. Težkoče so se posebno pojavile pri sklepanju zakonov učiteljic z oficirji, zaradi česar je ministristvo vojske in mornarice odredilo za take primere olajšave pri polaganju kavic. V dravski banovini je v teku poldrugega leta, odkar je uzakonjena določba o delnem celibatu, dalo zaradi poroke ostavko na drž. službo le 11 učiteljic. To nizko število jasno priča, da je kompenzacija celibata s pobijanjem brezposelnosti med učiteljstvom neuspešna.

Poleg tega grozi že z letom 1940. pomanjkanje učiteljstva. Zato je treba že sedaj ukiniti vse določbe, ki bi to pomanjkanje še povečale.

8. Učiteljice matere.

Kljub § 292. zakona o uradnikih iz leta 1931. ostane v veljavi 4. odstavek § 87. zakona o ljudskih šolah iz leta 1929., ki naj se glasi: »Učiteljice matere, ki imajo več kot troje otrok, se lahko po dopolnitvi 20 letih efektivne službe upokojijo na lastno prošnjo s pravico do pokojnine, kakor jim pripada po službenih letih«.

Utemeljitev:

Uzakonitev te določbe je socialno globoko utemeljena.

9. Postavljanje učiteljskih pripravnikov.

Za proračunsko leto 1939/40. se zagotovi kredit za 2000 novih učiteljskih pripravnikov, ki naj se nastavi.

Utemeljitev:

Večje število diplomiranih učiteljev, ki so že leta 1936., 1935. in tudi prej dovršili učiteljsko šolo, čaka v nezaposlenosti na nastavitve. Samo na teritoriju dravske banovine je nad 200 takih učiteljskih kandidatov.

Polni idealizma in volje, delati za narod in državo, so se spopolnjevali za delikaten poklic, za katerega so sedaj pripravljeni. Ti mladi učitelji preživljajo v mukah dneve in čakajo na postavitve. Značilno je omeniti, da so skoro brez izjeme otroci siromašnih roditeljev, ki čakajo na njihovo podporo. Zašli so v splošni val brezposelnosti, nahajajo se v stiski in položaju brez izhoda ter je zaradi tega ta mladi in zdravi učiteljski naraščaj v neprestani nevarnosti, da zaide na stranpota.

Smatramo, da državni in socialno-ekonomski razlogi nalagajo nujnost rešitve tega problema.

10. Akontacija na pokojnino.

K § 112. uradniškega zakona se doda nov odstavek, ki naj se glasi: »Uslužbenec, ki mu je prestala služba in ima pravico do pokojnine, prejema še nadalje aktivne prejemke na račun pokojnine v naslednji izmeri: a) z 10 do 20 let službe 50 % plače in osebne doklade, b) z 20 do 25 let službe 60 % plače in osebne doklade ter 50 % položajne doklade, c) s 25 do 30 let službe 75 % plače in osebne doklade ter 60 % položajne doklade, d) s 30 do 35 let službe 85 % plače in osebne doklade ter 70 % položajne doklade, e) z nad 35 let službe 95 % vseh osebnih prejemkov«.

Utemeljitev:

Od trenutka prestanka državne službe pa do končne ureditve pokojnine so mnoge administrativne procedure. Do dne definitivnega izplačila pokojninskih prejemkov mine mnogo časa. Znana je stvar, da mnogi uslužbenki zaradi prestanka službe ostajajo brez vsakih sredstev za preživljanje. Možnost take zakonske akontacije ukinja obupen gneten položaj uslužbenca.

Predlagani amandma ne bo ustvaril nikake obremenitve, niti zaprek za državni proračun. Odstotki akontacije so v vsem prilagojeni predpisom §§ 123. in 124. č) urad. zakona.

11. Učitelji vojni invalidi.

Učitelji vojni invalidi s 25 efektivnimi službenimi leti smejo biti na lastno prošnjo upokojeni. Vračuna se jim še 10 let službe in se smatra, da so s tem izpolnili potrebno število let za polno penzijo.

12. Vračunanje vojnih let.

Učiteljem, ki se nahajajo v državni službi v času, ko stopa ta zakon v veljavo, se doba, ki so jo prebili v vojaški službi v državi ali v tujini od 1912. do 1920. leta prizna v efektivno državno službo pod § 113. uradniškega zakona iz leta 1931. za napredovanje in pokojnino. Na osnovi tako priznanih let se prevedejo v odgovarjajočo skupino, računajoč službo v skupinah v smislu § 49. zakona o uradnikih z odbitkom kadrovskega roka 14 mesecev.

Utemeljitev:

Medtem ko so morali učitelji vojniki dati ostavko na državno službo in so tako izgubili 4 do 5 let službe za napredovanje, se je njihovo tovarišstvo, ki niso bili v vojni zaradi nesposobnosti za vojsko, kakor tudi učiteljicam, priznal ta čas za napredovanje, dasiravno med vojno v mnogih krajih naše države ni bilo šole.

13. Priznanje kontraktualne službe.

K § 58. finančnega zakona za 1932/33. se doda nov odstavek, ki se glasi: »Kontraktualnim učiteljem se prizna v pokojnino po §§ 113. in 116. U. Z. ves čas kontraktualne učiteljske službe«.

Utemeljitev:

Po prvotni redakciji točke 3. § 116. zakona o uradnikih se je čas kontraktualne službe priznal v pokojnino in tudi za odmerjenje količine osebne pokojnine. — Predpis iz finančnega zakona, katerega ukinitev se predlaga, ukinja to olajšavo, odnosno, po tem predpisu se kontraktualna služba sploh ne računa v pokojnino.

Ako se je mogla kontraktualna služba do 1. aprila 1931. vračunati po § 116. zakona o narodnih šolah v drž. službo za pokojnino in napredovanje in do 1. aprila 1932. upoštevati za pokojnino, ni razloga niti upravičenosti, da bi se ta olajšava še nadalje ne priznavala.

Ker gre tu le za majhno število kontraktualnega učiteljstva, je to samo še večji razlog za upoštevanje predloženega amandmaja. (Dalje prihodnjič.)

Novi prosvetni minister, g. Bogoljub Kujundžić



S preosnovo vlade je prevzel resor prosvetnega ministrstva g. Bogoljub Kujundžić, dosedanj minister za gozdove in rudnike. G. Kujundžić se je rodil v Livnu v Bosni 1887. Gimnazijo je dovršil v Sremskih Karlovcih in študiral pravo v Zagrebu, a dovršil na Dunaju, kjer je bil zelo aktiven član »Narodne omladine«. Na Dunaju je bil tajnik društva »Zora«, ki so bili v njem včlanjeni vsi srbski dijaki. Pozneje je postal podpredsednik »Društva za pomoč srbski akademski mladini« v Zagrebu.

Med vojno je s četo Srbov odšel v Rusijo in postal dobrovoljec v srbski vojski. Po prihodu v Srbijo je bil dodeljen 18. polku »Princa Dorda«. Bil je v mnogih bitkah, a pri Gijlani je bil težko ranjen. Za svojo hrabro držanje v vojni je bil odlikovan z redom Belega orla z meči.

Zaradi svojih ran je bil kot invalid najprej dodeljen srbskemu poslanstvu v Rimu, nato pa glavni komisiji za propagando v Padovi, kjer je kot delegat srbske vlade in jugoslovanskega odbora izdal časopis »Jugoslavija«. Po demobilizaciji mu je bilo dodeljeno mesto pri maršalatu dvora. Takoj nato je aktivno posegel v politično življenje. G. Nikola Pašić ga je zelo cenil, ker je postal ugleden član njegove stranke. Leta 1925. je bil G. Kujundžić izvoljen za poslanca v travniškem okraju.

G. Kujundžić je bil izvoljen za poslanca za okraje Livno in Glamoč na listi g. Spalajkovića bivšega jugoslovanskega poslanika v Parizu. Istega leta je postal član Uzunović-Radičevega kabineta kot pomočnik ministra za gozdove in rudnike. Leta 1928. je postal minister pošte, brzojava in telefona v vladi pokojnega Velje Vukičevića; to mesto je zavzemal do 6. januarja 1929.

Leta 1931. je bil izvoljen za poslanca okraja bosansko petrovačkoga, 10. januarja 1938. je postal ban vrbske banovine, katero dolžnost je vršil do 4. oktobra 1938., ko je bil prevzel resor ministra za gozdove in rudnike.

22. decembra 1938. je prevzel posle prosvetnega ministrstva.

Kot ban vrbske banovine je gospod Kujundžić pokazal zelo veliko zanimanje za prosvetno šolske probleme. Z zadovoljstvom lahko ugotovljamo, da se je učiteljstvo vrbske banovine prepričalo, da je v tem času v g. Kujundžiću našlo človeka, ki je prosvetno šolska vprašanja postavil v prvo vrsto svojih dolžnosti, a ljubezen napram učiteljstvu za svoj moralni imperativ.

V novo leto

Zopet se je nagnilo staro leto h koncu ter se pričena novo. Bog ve, kaj nam prinaša nejasna in neznana usoda; ali kup smehljajočih sreč ali trpko bolečino, razočaranje in ponižanje.

Poglejmo v staro leto in pretehtajmo svoje življenje. Ali nismo bili premalo stanovski zavedni? Med nami ni bilo prave tovariške povezanosti. Najlepše vidimo to na zborovanjih. Družijo se le znanci, sošolci, mladi, stari itd. Če pride kak nov tovariš, ostane sam. Običajno se udeleženci razdele v grupe in grupe, ki nimajo med seboj nobenega stika. Koliko šol, koliko grup. Tisti, ki je prišel prvič na zborovanje ne ve, kam bi se priključil.

V novem letu se ne smejo ponoviti stare napake. Tudi učitelju je potrebno, da končno pogleda vase, premotriti lastne sposobnosti in napake in potem šele kritizirati druge. — Postati in ostati mora vsak učitelj pristen in naraven. Lastno delo in sposobnosti in lastne napake moramo pravilno preценiti. Približati se moramo zopet tovariš, na šolah mora zavladati prijateljstvo! Tovariška vzajemnost v mislih in dejanjih mora postati naš cilj in k njemu moramo stremeti. Tovariška vzajemnost in složnost pa je pot k boljši bodočnosti!

Za pravo stanovsko delo in tovariško složnost je treba zrelosti in nekoliko nesebičnosti. Vsi člani morajo doprinesiti žrtve za vsakega posameznika in poedince za skupnost. Kjer ni te pripravljenosti žrtvovanja vsakega člana, kjer ni resnične složnosti,

tam ne predstavlja organizacija upoštevanje čega faktorja, ker ni homogena in udarna. — Imeli smo primere, kjer je skušal poedinec živeti na račun drugega ter je izrabljal svoj izvenstanovski politični vpliv. V našem stanju ne sme biti izvenstanovskih vplivov, najmanj političnih. V bodočnosti ne smemo stremeti le po zunanji složnosti, naš ideal v novem letu je prepod vsakega posameznega člana, privržajev stanovske zavesti in odgovornosti in podreditev vseh političnih interesov enemu interesu — stanovskemu. Vsak posameznik mora biti na svojem mestu. Da, postati moramo taki, da bomo ljudje tudi tam, kjer nas nihče ne vidi in ne kontrolira. V naši organizaciji mora zavladati resnična notranja skupnost, v njej morajo stanovski časti in stanovskim interesom biti podrejeni vsi drugi interesi.

Končno moramo ugotoviti, da je zavest stanovske odgovornosti premalo razvita. — Mnogo jih je še med nami, ki sploh niso člani organizacije, njih število gre v stotine. Manjka jim čut odgovornosti, nesebična stanovska, skupnostna zavest. Baš v današnjih časih moramo strniti svoje vrste. Vsi tovariši, ki so bili v preteklem letu izven naših vrst, morajo popraviti svojo napako.

Tudi kritika na naših zborovanjih in skupščinah mora biti v bodoče objektivnejša. Kritika je potrebna v vsaki organizaciji. Toda vsaka kritika se mora naslanjati na stvarna dejstva, pretehtati mora vse činjenice in šele po vsestranskem preudarku sme in more izreči sodbo. Ob začetku novega leta moramo

Miloš Verk:

Črtice iz zgodovine našega stanu

Prav lepo, veličastno po mestih, smo proslavili 20 letnico obstoja naše mlade države. V nešteti govori in člankih se je podčrta kulturni in gospodarski napredek osvobodnih pokrajin v tem razmeroma kratkem razdobju in s konkretnimi činjenicami dokazalo vstajenje narodnih množic iz duševnega mrtvila.

Povsod pa smo lahko med vrstami ali besedami razbrali mnenje, da nas čaka v bodočnosti še mnogo dela, žrtve, odrekovanja in samozatajevanja, dokler ne zgradimo domovine tako, da bo zemlja sreče in zadovoljstva.

Z drugimi besedami, da naša domovina še ni tako urejena, da bi zadovoljevala vse. Čas hiti in vsak dan donosa nove radosti in nove bridkosti, daje darove in zahteva žrtve.

Čas hiti in se ne povrne. Mali dogodki se pozabljajo, veliki se vpišejo v zgodovino. Narod pa vendar trdi, da se čas vrti kakor kolo.

Zgodovina našega stanu v zadnjih 20 letih je vsaki tovariši, vsakemu tovarišu znana in se torej ni treba spuščati v podrobnosti iz te dobe.

Za primerjavo sem si izbral črtice iz zgodovine našega stanu iz dobe od leta 1814. do leta 1867., torej zaokroženo dobo pred 100 leti.

Črtice imajo lokalni kolorit in se nanašajo na učiteljstvo, ki je službovalo na ozemlju sedanjega šmarskega učiteljskega društva.

Vsi viri so seveda pisani v tedanjem nemškem uradnem stilu in sem jih prevedel tako, da so predvsem po vsebini točno razumljivi in šele v drugi vrsti sem mogel nekoliko obdržati slog in približno prevesti nemške skovanke v primerne slovenske izraze.

Razpisana služba.

Na okrožno šolsko nadzorstvo v Rogatecu. Izpraznjena je združena služba učitelja, organista in cerkovnika pri Sv. Križu, dekanija Rogatec, pod patronatom visokega gubernija. Dohodki te službe so: na šolnini od vsakega otroka letno 48 kr. konvencijskega denarja, od občine neugotovljena zbirka žita, mošta in prediva, šolnina in vsa zvonarina, užitek vrta za zelenjavo. Po knjigovodstveni opremi priznanja je dolžnost učitelja vzdrževati pomočnika iz presežkov zbirce.

Predpisano opremljene prošnje je vložiti do 25. septembra t. l. pri okrožnem šolskem nadzorstvu v Rogatecu.

Sv. Andraž, 20. avgusta 1828.

Tudi takrat so morali biti ljudje malo nagle jeze in so hoteli kar sredi leta kam drugam, ali če so dobili zaproseno mesto, jim je naposled bilo slovo pretežko, pa bi najrajši ostali in je lavantinski konzistorij moral 10. januarja 1838. odrediti:

Do konca septembra morajo biti vložene vse prošnje in vsi predlogi za premostitve posvetnih učiteljev, pozneje dosepe prošnje in predlogi se ne bodo upoštevali.

Ugovori proti že dekretiranim premostitvam pa se bodo v smislu tuaradnega cirkularja z dne 2. febr. 1820., št. 72, odklanjali.

Učiteljski individuum, ki se brani oditi na svoje mesto, naj se brez nadaljnje smatra za odpuščenega in se nadomesti s kom drugim.

Organizacija osnovnega šolstva.

Ko smo pri nas dobili — po sili razmer v drugih banovinah — naziva osnovna in višja narodna šola, je bilo dokaj nevolje, čemu ta novotarija, ki sistem samo komplicira že v administraciji, še bolj pa glede učnih načrtov.

Čemu to, nekoč je bilo čisto enostavno, pa je le šlo.

Kuhinjsko posodo — jedilno orodje — vse za gospodinjstvo

FRANC GOLOB — LJUBLJANA — WOLFOVA ULICA 8

skleniti: vsi v organizacijo, proč užaljeni ponos, vsi moramo s pametnimi pripombami podpirati delo aktivnih stanovskih delavcev.

Stopamo v novo leto... Preleteli smo naš lansko življenje in delo. Videli smo, da smo zagrešili marsikaj. Iznebiti se moramo napak, ki smo jih delali, šele tedaj bo naša organizacija enotna, složna in udarna in šele tedaj bo lahko šla nasproti ciljem, ki si jih je postavila. Naš prvi cilj je: s složno in enotno organizacijo doseči izboljšanje materialnega in socialnega položaja. Vsi moramo pozabiti na malenkostne predsodke in prepire in na naš napuh, seči prijateljski tovarišu v roko ter vse svoje sile in moči uporabiti za veliko in težko borbo, ki jo bide naša organizacija za nas.

Učiteljski pokret

Prvi zaključki

(K poročilu o zborovanju okrajnega učiteljskega društva Maribor desni breg. — Glej »Učiteljski tovariš«, štev. 20, z dne 15. dec.)

Marsikatero učiteljsko društvo tava in ne ve, kako bi se lotilo dela, da bi bila njegova zborovanja boljše obiskana. Povsod iščejo poti, s katerimi bi zbudili pri članstvu interes do organizacije.

Učiteljski pokret je s svojim programom razgibal nekatera učiteljska društva, tista pač, ki so razumela program in mu začela slediti. Med taka društva spada okrajno učiteljsko društvo Maribor desni breg, ki je izdelalo delovni program za dve leti. Dosledno po določenem programu so člani raziskovali gospodarske in socialne prilike svojega šolskega okoliša. Izsledke so prednašali v referatih na zborovanjih, kjer so jih v debatah vsestransko predelali. Po dveh letih študija so prišli do važnih ugotovitev, ki jih prinašam po točkah, obenem s komentarjem, ki sem si ga dovolil radi tega, da nekatera dejstva podkrepim oziroma pokažem na njihov izvor.

Ugotovitve so naslednje:

1.

»Za boljše šolske uspehe in razvojne možnosti otroka ter zaradi trdnjše utemeljitve življenjsko poudarjene sodobne šole je sistematično proučevanje življenjskih in šolskih prilik slovenske mladine nujno potrebno. Merodajni činitelji bi morali vsa tozadevna stremeljenja ljudskošolskih učiteljev podpreti.«

Učiteljstvo se izreka za študij življenjskih in šolskih prilik slovenske mladine. Točka je važna, ker se za študij izrekajo ljudje, ki so dve leti delali po programu Učiteljskega pokreta ter se prepričali, da je tako delo potrebno. Program Učiteljskega pokreta je s tem dobil verifikacijo od delavnih ljudi. Zavračajo se s tem vsi, ki so kritizirali ali skeptično gledali na program kot zakotni zabavljači in širokoustni debaterji. Učiteljstvo, ki je dve leti delalo z uspehom na tem programu, je spoznalo nujnost, da bi morali tudi nadrejeni faktorji podpirati stremeljenja učiteljstva, ki hoče svoje delo osloniti na študijsko dognano ljudske potrebe. Pri vsem se je prav gotovo tudi zavedalo, da tak študij dviga intelektualni standard slovenskega učiteljstva.

2.

»Izkušnje dosedanjega proučevanja kažejo, da je za šolski uspeh število 45 učencev v 1 oddelku maksimum, preko katerega šolska oblast ne bi smela dopuščati izjem. Dejstvo, da gnotne prilike tega ne dopuščajo, je žal le na škodo duševnemu in telesnemu razvoju šolske mladine.«

Druga točka se zavzema za že z zakonom o ljudskih šolah določeni maksimum šolskih otrok v 1 oddelku. Točka je zanimiva, ker potrjuje pravilnost zakona, čeprav je zrelišče

Staro leto je za nami. Mnogo smo storili, a tudi mnogo smo zamudili. Stopamo v novo leto, neznani bodočnosti nasproti. Kako malo sončnih ur nam nakloni usoda — in vendar si grenimo še sami bomo, težko in kratko življenje. Tovariši, prijatelji, tvoje življenje je tako kratko, zato dobro premisli, če se izplača greniti itak težko življenje sebi in tovarišu s sovraštvom, prepri in zavistjo? Ne, ne! Ko stopamo z bojaznijo v novo leto, trdno sklenimo, da si bomo medsebojno lajšali ure dela in trpljenja s tovariškim razumevanjem in potrpljenjem, da si bomo odkritosrčno podali bratske roke in da bo složnost, ljubezen in mir med nami...

Takih misli in sklepov polni stopimo v novo leto, morda srečnejše in lepše...! — a —

tukaj drugo. Pisec zakona je imel na vidiku pač učni uspeh, ki trpi pri večjem številu otrok, dočim je ta podkrepitev zakonskega načrta mladinoslovnega značaja, saj poudarja učiteljstvo, da večje število otrok škoduje duševnemu in telesnemu razvoju šolske mladine.

3.

»Merodajni činitelji naj skrbijo za to, da bo za samoupravno bodočo ureditev slovenskega šolstva na razpolago zbran material, ki bo pokazal tipične lastnosti in svojstveno zmogljivost slovenske dece, da se bo na osnovi teh dejstev mogla ob sodelovanju učiteljstva izvršiti nujna slovenska šolska prenova.«

Zanimiva je tretja točka! Ljudskošolsko učiteljstvo se izreka za preosnovo slovenskega šolstva. Danes je vsakomur jasno, da je ljudska šola izmed vsega našega šolstva še najnaprednejša, dokaz, da ljudskošolsko učiteljstvo živi tesno povezano s slovenskim ljudstvom ter si je v svesti njegovih potreb. Razveseljivo pa je, da hoče z reformo še globlje. Miselnost ljudskošolskega učiteljstva je diametralno nasprotna miselnosti ostalega vzgojiteljstva, ki svoj zastareli šolski sistem krčvito brani pred vsakim še tako osnovanim napadom. Seveda ne smemo prezreti v tej točki mesta, ki govori, da morajo biti pred reformo zbrani točni podatki, ki bodo edini mogli odločiti o reformni smeri slovenskega šolstva. S tem bodo zavrženi vsi tisti, ki bi iz kakršnih koli namenov hoteli dati šoli miselnost, ki bi bila v opreki s sodobnostjo. Pravilna je zahteva, da mora pri reformi sodelovati učiteljstvo. Podčrtati je treba samo, da bo odločilno sodelovalo le tisto učiteljstvo, ki bo zbiralo material in se poglobljalo v problematiko slovenskih razmer, ker edino iz takega študija lahko izide pravi kriterij za reformno delo.

Ko govorimo o bodočem slovenskem šolstvu, se mi zdi potrebno omeniti neko zadevo, ki se čedalje bolj zmotno širi: trditev namreč, da bo slovensko šolstvo šele nastalo. Tako gledanje je zmotno, ker ni razvojno. Nikdo ne more ničesar ustvariti, odkrivajo se le dejstva, ki k razvoju samo prispevajo. Razvojno gledano je torej tudi slovensko šolstvo po družbenih prilikah in svetovnem dogajanju nujno že vključeno v svetovni tok novodobnega šolstva. Za njegovo izvedbo in dokončno izgradnjo je potrebno prispevati še specifične slovenske lastnosti, da bo v liniji svetovnega šolstva vendar služilo slovenskemu narodu.

4.

»Ugotavljam, da se ljudska šola že dolga leta nahaja v procesu presnavljanja, dočim srednja šola še danes povsem izolirano hodi svoja pota, ki sodobnih

redno hodili v šolo in brez opravičila izostajali. Za neredni obisk šole so bile že takrat stroge odredbe, ki pa so ostale menda brez pravega učinka, kajti okrožnica okrožnega urada v Celju z dne 24. avgusta 1856. št. 323, se glasi:

Na vse okrajne gosposke.

Po § 177. politične šolske ustave morajo plačati dvojno šolnino vsi starši, ki iz brezbriznosti ne navajajo svojih otrok k rednemu obisku šole.

V tem oziru imajo učitelji v smislu § 178. predložiti poročila o otrocih, ki so neredno obiskovali šolo, in sicer v mesečnih pregledih, ki jih poleg učitelja podpiše tudi duhovnik in šolski ogleda. Okrajna gosposka mora te starše pozvati predse na zaslisanje in jih kaznovati z dvojno šolnino, od tega zneska dobi polovico učitelj, drugo polovico je vpsolati okrožnemu uradu.

Ker se ta navodila doslej niso upoštevala v dovoljni meri, se v smislu navedenega visokega gubernijskega naroča, da se tem predpisom ugodni, sicer se bo krivca kaznovalo z globo 5 fl.

Vmes je bila menda zopet zbirca in gubernijsko se je zdelo glob premalo, če je v izkazu videl, da je lavantinski škofiji 18.000 otrok brez pouka.

Vzgoja in pouk.

Učitelj je moral tekom leta voditi petkrat šolarje k spovedi, se takrat sam spovedati in moliti glasno obhajljne molitve.

Letno sta se vršila dva izpita, prvega je izvršil domači župnik, zaključnega pa okrožni šolski nadzornik, t. j. dekan. Najprej se je izvršilo v cerkvi izpraševanje verouka, potem pa v šoli izpit iz računanja, čitanja in pisanja. Izpitu so prisostvovali tudi povabljeni lokalni odličniki in starši otrok. Bil je to lep dan za učitelja, lahko pa tudi zelo mračen, oso-

življenjskih razmer niti najmanj ne upoštevajo.

Cetrti točka potrjuje razlago o razvojni poti slovenske šolske preosnove. O srednji šoli ne morem na tem mestu razglabljati, upam se pa izreči trditev, da bo imelo zavlačevanje preosnove slovenske srednje šole še usodne posledice za samostojno rast slovenstva. Ako danes, v dobi narodne samostojnosti ne moremo vzgajati slovenskega intelektualca, kdaj ga bomo? Bodočnost bo zahtevala od malih narodov še težkih preizkušenj. Dvomim, da bi slovenski intelektualci, vzgojeni v današnji srednji šoli, mogli prenesti kaj težkega!

5.

»Tudi ob tej priliki poudarjamo, da ljudskošolsko učiteljstvo s 4 do 5 urnim šolskim delom še ne konča svoje zaposlenosti, ampak je z nadaljnjim študijem, zlasti s proučevanjem slovenskega otro-

ka, zaposleno ves dan. Zato pričakujemo tudi pri reguliranju prejemkov popolno razumevanje našega dela ter podporo državnih činiteljev.«

Peta točka izpričuje, da je le celostno gledanje na šolske probleme pravilno. Kakor so važne gospodarske in socialne prilike, v katerih živi šolska mladina, za določanje vzgojnega smotra in za učne poti poleg učne snovi, tako je z vsem tem v neposredni zvezi tudi ekonomski položaj učiteljstva, ki mora biti popolnoma neodvisno od vseh nešolskih faktorjev.

Zaključki učiteljskega društva Maribor desni breg so v življenju slovenske učiteljske organizacije nekaj povsem novega. Res je morda, da se nekatere zahteve ponavljajo iz znanih resolucij, toda gledanje je različno. Ugotovitve nimajo več samo ozko stanovskega obeležja, ampak slone na znanstvenih temeljih totalnega gledanja na družbene probleme. Vladko Majhen.

Redek jubilej učitelja

Tomaž Grah — 90 letnik

Vse mesto Celje in okolica poznata prijaznega, šaljivega gospoda, ki hodi vsak dan iz gabskega predmestja v Celje in od tod zopet domov. Znan je zlasti med otroki in šolsko mladino, za katere ima vedno v žepu kako malenkost, najsi bo bonbonček, pečen kostanj ali kaj sličnega. Ta stari gospod je Tomaž Grah, učitelj v pokoji, ki stanuje v svoji hiši tam ob Dečkovi cesti. Krepkemu, živahnemu možu zvrhane postavne ne bi pač nihče prisodil 90 let. Pa je vendar tako.

Tomaž Grah se je rodil 26. decembra 1848. v ljubkih Gotovljah pri Zalcu v rodoviti Savinjski dolini. Ljudsko šolo je obiskoval v Zalcu. Ker je bil brijten deček, so ga poslali starši v šolo v Celje, od tod pa je odšel v preparandijo v Maribor. Leta 1871. je položil učiteljski izpit in je bil najprej nameščen kot pomožni učitelj v Vojniku. Nato je učiteljeval polnih 24 let v St. Juriju ob juž. žel., naposled pa do svoje upokojitve na Poniški. Bil je odlični vzgojitelj in je tudi oral ledino na kmetijsko izobraževalnem področju. Ko so hoteli narodni nasprotniki ustanoviti v St. Juriju šulferajnsko šolo, je g. Grah kot odločno naroden in značajan mož mnogo

pripomogel, da se je načrt narodnih nasprotnikov izjalovil. Narodni nasprotniki so hoteli s šulferajnskim šolami v Zalcu, Vojniku, St. Juriju ob juž. žel. in Laškem ustvariti svoj »trdnjavski četverkot«, posrečila pa se jim je samo ustanovitev šulferajnskih šol v Laškem in Vojniku. Mnogo že osivelih mož in žena se še danes s hvalečnostjo spominja svojega nekdanjega dobrega učitelja g. Tomaža Grah.

Ko je začel leta 1880. izhajati v Celju pedagoški list »Popotnik«, je bil jubilar eden prvih njegovih sodrušnikov. Izven šole je bil g. Grah na glasu kot navdušen in izkušen sadjar in pomolog, pa tudi kot čebelar. — Ukvarjal se je tudi z rejo naših domačih vinogradnih poljev.

Mladino je ob vsaki priliki navajal k štedljivosti. Tudi sam je dal lep vzgled štedljivosti, ko si je z bornimi prihranki ustvaril lepo domačijo ob Dečkovi cesti v Gaberju, kjer v zadovoljstvu preživlja svoj zasluženi pokoj.

Pred leti mu je smrt ugrabila ljubljeno soprogo. Njegov sin je davčni kontrolor v Celju, hčerka pa živi kot upokojena poštna kontrolorka pri svojem očetu.

bito, ako okrožni nadzornik ni bil učitelju naklonjen.

Kako se taka stvar ukorenini, še danes je mnogo kmetov mnenja, da se naj otroci v šoli nauče samo pisati, čitati in računati, vse drugo pa je nepotrebno in brez vrednosti.

Kar se tiče učnih ur, pač v starih časih niso bili posebno natančni. Važnejši so bili pogrebi in poroke, in če uro ali dve učitelja ni bilo v šolo ali sploh ne, se nihče ni razburjal. Tudi je stari učitelj med poukom rad zadremal, saj se moral radi opravkov v cerkvi vsak dan zgodaj vstati. Učenci so pa bili takrat lepo tihi. Imeli so mir in vedeli so, da bo učitelj zelo hud, če ga zbudijo, preden mu je zaspanec prešel.

Za čiščenje šolskih prostorov je prispevala občina učitelju na roko letno 52 fl., starejši ljudje pa so pripovedovali, da je moral razred pomesti oni učenec, ki je zjutraj prišel prvi v šolo, seveda brez pravice na nagrado iz dotične partije budžeta.

Naj navedem še odlok, kako je bilo praktično preskrbljeno za vse šolske potrebščine. Guverner grof Hartig je sporočil:

V splošno vednost se naznanja, da je visoka dvorna študijska komisija s svojim odlokom z dne 26. nov. 1825. št. 7640. odločila: nabava naslednjih šolskih potrebščin: svinčnikov, krede, tinte, peres, papirja in gob ne spada več na trivialnih šolah v dolžnost šolskega konkurenčnega odbora, temveč ima te predmete nabavljati oni, ki jih rabi in potrebuje. Morejo pa se nabaviti iz dohodkov dobrodelnih ustanov in iz prostovoljnih prispevkov dobrotnikov.

Pedagoške instrukcije.

Št. 290.

Šolskemu nadzorstvu v Rogatcu.

Naroča se, da se pisanje goji v večjem obsegu in z večjo skrbnostjo.

Pri vzorcih lepopisja naj se navede, koliko časa je potreboval učenec za pisanje vzorca v svrhu lažje in pravilnejše presoje.

Redni obisk ponavljajalnih šol se bo odredil. Te šole je pospeševati z vsemi sredstvi.

One učence slovenske narodnosti, ki posejajo prostovoljno nadaljevalne šole, je na koncu seznama navesti številčno.

Pri vajah v čitanju naj se predvsem pospejuje npravnost in znanje verouka.

Sv. Andraž, 18. nov. 1829.

Ignac +

Juvantschitsch s. r.

Vse druge so morali vnesti v seznam, le za učence slovenske narodnosti je bila izjema, zadostovalo je njih število.

Danes bi nikomur ne prišlo na misel, da bi se učence pridno pripravljali na oni grozeči dan, ko se na šoli pojavi sreski ali celo banski šolski nadzornik. Naši predniki so v tem oziru morali biti drugačni pičli.

Okrožnica kn. šk. lavantinskega ordinariata z dne 31. okt. 1838. naroča namreč:

Ponovno se opozarjajo distriktni šolski ogledi, da bodo poročila o izpitih v vseh rubrikah izpopolnjena z vso natančnostjo in da vpisi ustrezajo resnici. Predvsem je paziti, da je vsebina prilog resnična in z vso strogostjo je preiskati nepravilnosti. Nikakor se ne sme trpeti, da učitelji fingirajo število otrok, pišejo vzorce pisav sami ali jih naročijo pisati po drugih, sposobnejših učencih, da vaje za diktat že naprej vzbajajo in slično. To so nesramne potegavščine nadrejenih organov in je vse take primere prijaviti semkaj. Sploh je gledati na to, da se oblasti ne bodo z lažnimi poročili vodile do krivega mnenja. Poročila naj ne bodo ugodnejša, pa tudi ne slabša kakor je bila dejanski izvršenega.

(Dalje prihodnjič.)

skleniti: vsi v organizacijo, proč užaljeni ponos, vsi moramo s pametnimi pripombami podpirati delo aktivnih stanovskih delavcev.

Stopamo v novo leto... Preleteli smo naš lansko življenje in delo. Videli smo, da smo zagrešili marsikaj. Iznebiti se moramo napak, ki smo jih delali, šele tedaj bo naša organizacija enotna, složna in udarna in šele tedaj bo lahko šla nasproti ciljem, ki si jih je postavila. Naš prvi cilj je: s složno in enotno organizacijo doseči izboljšanje materialnega in socialnega položaja. Vsi moramo pozabiti na malenkostne predsodke in prepire in na naš napuh, seči prijateljski tovarišu v roko ter vse svoje sile in moči uporabiti za veliko in težko borbo, ki jo bide naša organizacija za nas.

Učiteljski pokret

Prvi zaključki

(K poročilu o zborovanju okrajnega učiteljskega društva Maribor desni breg. — Glej »Učiteljski tovariš«, štev. 20, z dne 15. dec.)

Marsikatero učiteljsko društvo tava in ne ve, kako bi se lotilo dela, da bi bila njegova zborovanja boljše obiskana. Povsod iščejo poti, s katerimi bi zbudili pri članstvu interes do organizacije.

Učiteljski pokret je s svojim programom razgibal nekatera učiteljska društva, tista pač, ki so razumela program in mu začela slediti. Med taka društva spada okrajno učiteljsko društvo Maribor desni breg, ki je izdelalo delovni program za dve leti. Dosledno po določenem programu so člani raziskovali gospodarske in socialne prilike svojega šolskega okoliša. Izsledke so prednašali v referatih na zborovanjih, kjer so jih v debatah vsestransko predelali. Po dveh letih študiju so prišli do važnih ugotovitev, ki jih prinašam po točkah, obenem s komentarjem, ki sem si ga dovolil radi tega, da nekatera dejstva podkrepim oziroma pokažem na njihov izvor.

Ugotovitve so naslednje:

1.

»Za boljše šolske uspehe in razvojne možnosti otroka ter zaradi trdnjše utemeljitve življenjsko poudarjene sodobne šole je sistematično proučevanje življenjskih in šolskih prilik slovenske mladine nujno potrebno. Merodajni činitelji bi morali vsa tozadevna stremjenja ljudskošolskih učiteljev podpreti.«

Učiteljstvo se izreka za študij življenjskih in šolskih prilik slovenske mladine. Točka je važna, ker se za študij izrekajo ljudje, ki so dve leti delali po programu Učiteljskega pokreta ter se prepričali, da je tako delo potrebno. Program Učiteljskega pokreta je s tem dobil verifikacijo od delavnih ljudi. Zavračajo se s tem vsi, ki so kritizirali ali skeptično gledali na program kot zakotni zabavljači in širokoustni debaterji. Učiteljstvo, ki je dve leti delalo z uspehom na tem programu, je spoznalo nujnost, da bi morali tudi nadrejeni faktorji podpirati stremjenja učiteljstva, ki hoče svoje delo osloniti na študijsko dognano ljudske potrebe. Pri vsem se je prav gotovo tudi zavedalo, da tak študij dviga intelektualni standard slovenskega učiteljstva.

2.

»Izkušnje dosedanjega proučevanja kažejo, da je za šolski uspeh število 45 učencev v 1 oddelku maksimum, preko katerega šolska oblast ne bi smela dopuščati izjem. Dejstvo, da gnotne prilike tega ne dopuščajo, je žal le na škodo duševnemu in telesnemu razvoju šolske mladine.«

Druga točka se zavzema za že z zakonom o ljudskih šolah določeni maksimum šolskih otrok v 1 oddelku. Točka je zanimiva, ker potrjuje pravilnost zakona, čeprav je zrelišče

Staro leto je za nami. Mnogo smo storili, a tudi mnogo smo zamudili. Stopamo v novo leto, neznani bodočnosti nasproti. Kako malo sončnih ur nam nakloni usoda — in vendar si grenimo še sami bomo, težko in kratko življenje. Tovariši, prijatelji, tvoje življenje je tako kratko, zato dobro premisli, če se izplača greniti itak težko življenje sebi in tovarišu s sovraštvom, prepri in zavistjo? Ne, ne! Ko stopamo z bojaznijo v novo leto, trdno sklenimo, da si bomo medsebojno lajšali ure dela in trpljenja s tovariškim razumevanjem in potrpljenjem, da si bomo odkritosrčno podali bratske roke in da bo složnost, ljubezen in mir med nami...

Takih misli in sklepov polni stopimo v novo leto, morda srečnejše in lepše...! — a —

tukaj drugo. Pisec zakona je imel na vidiku pač učni uspeh, ki trpi pri večjem številu otrok, dočim je ta podkrepitev zakonskega načrta mladinskega značaja, saj poudarja učiteljstvo, da večje število otrok škoduje duševnemu in telesnemu razvoju šolske mladine.

3.

»Merodajni činitelji naj skrbijo za to, da bo za samoupravno bodočo ureditev slovenskega šolstva na razpolago zbran material, ki bo pokazal tipične lastnosti in svojstveno zmogljivost slovenske dece, da se bo na osnovi teh dejstev mogla ob sodelovanju učiteljstva izvršiti nujna slovenska šolska prenova.«

Zanimiva je tretja točka! Ljudskošolsko učiteljstvo se izreka za preosnovo slovenskega šolstva. Danes je vsakomur jasno, da je ljudska šola izmed vsega našega šolstva še najnaprednejša, dokaz, da ljudskošolsko učiteljstvo živi tesno povezano s slovenskim ljudstvom ter si je v svesti njegovih potreb. Razveseljivo pa je, da hoče z reformo še globlje. Miselnost ljudskošolskega učiteljstva je diametralno nasprotna miselnosti ostalega vzgojiteljstva, ki svoj zastareli šolski sistem krčvito brani pred vsakim še tako osnovanim napadom. Seveda ne smemo prezreti v tej točki mesta, ki govori, da morajo biti pred reformo zbrani točni podatki, ki bodo edini mogli odločiti o reformni smeri slovenskega šolstva. S tem bodo zavrženi vsi tisti, ki bi iz kakršnih koli namenov hoteli dati šoli miselnost, ki bi bila v opreki s sodobnostjo. Pravilna je zahteva, da mora pri reformi sodelovati učiteljstvo. Podčrtati je treba samo, da bo odločilno sodelovalo le tisto učiteljstvo, ki bo zbiralo material in se poglobljalo v problematiko slovenskih razmer, ker edino iz takega študija lahko izide pravi kriterij za reformno delo.

Ko govorimo o bodočem slovenskem šolstvu, se mi zdi potrebno omeniti neko zadevo, ki se čedalje bolj zmotno širi: trditev namreč, da bo slovensko šolstvo šele nastalo. Tako gledanje je zmotno, ker ni razvojno. Nikdo ne more ničesar ustvariti, odkrivajo se le dejstva, ki k razvoju samo prispevajo. Razvojno gledano je torej tudi slovensko šolstvo po družbenih prilikah in svetovnem dogajanju nujno že vključeno v svetovni tok novodobnega šolstva. Za njegovo izvedbo in dokončno izgradnjo je potrebno prispevati še specifične slovenske lastnosti, da bo v liniji svetovnega šolstva vendar služilo slovenskemu narodu.

4.

»Ugotavljam, da se ljudska šola že dolga leta nahaja v procesu presnavljanja, dočim srednja šola še danes povsem izolirano hodi svoja pota, ki sodobnih

redno hodilo v šolo in brez opravičila izostajali. Za neredni obisk šole so bile že takrat stroge odredbe, ki pa so ostale menda brez pravega učinka, kajti okrožnica okrožnega urada v Celju z dne 24. avgusta 1856. št. 323, se glasi:

Na vse okrajne gosposke.

Po § 177. politične šolske ustave morajo plačati dvojno šolnino vsi starši, ki iz brezbriznosti ne navajajo svojih otrok k rednemu obisku šole.

V tem oziru imajo učitelji v smislu § 178. predložiti poročila o otrocih, ki so neredno obiskovali šolo, in sicer v mesečnih pregledih, ki jih poleg učitelja podpišeta tudi duhovnik in šolski ogleda. Okrajna gosposka mora te starše pozvati predse na zaslisanje in jih kaznovati z dvojno šolnino, od tega zneska dobi polovico učitelj, drugo polovico je vpsolati okrožnemu uradu.

Ker se ta navodila doslej niso upoštevala v dovoljni meri, se v smislu navedenega visokega gubernijskega naroča, da se tem predpisom ugodno, sicer se bo krivca kaznovalo z globo 5 fl.

Vmes je bila menda zopet zbirca in gubernijsko se je zdelo glob premalo, če je v izkazu videl, da je lavantinski škofiji 18.000 otrok brez pouka.

Vzgoja in pouk.

Učitelj je moral tekom leta voditi petkrat šolarje k spovedi, se takrat sam spovedati in moliti glasno obhajljane molitve.

Letno sta se vršila dva izpita, prvega je izvršil domači župnik, zaključnega pa okrožni šolski nadzornik, t. j. dekan. Najprej se je izvršilo v cerkvi izpraševanje verouka, potem pa v šoli izpit iz računanja, čitanja in pisanja. Izpitu so prisostvovali tudi povabljeni lokalni odličniki in starši otrok. Bil je to lep dan za učitelja, lahko pa tudi zelo mračen, oso-

življenjskih razmer niti najmanj ne upoštevajo.

Cetrti točka potrjuje razlago o razvojni poti slovenske šolske preosnove. O srednji šoli ne morem na tem mestu razglabljati, upam se pa izreči trditev, da bo imelo zavlačevanje preosnove slovenske srednje šole še usodne posledice za samostojno rast slovenstva. Ako danes, v dobi narodne samostojnosti ne moremo vzgajati slovenskega intelektualca, kdaj ga bomo? Bodočnost bo zahtevala od malih narodov še težkih preizkušenj. Dvomim, da bi slovenski intelektualci, vzgojeni v današnji srednji šoli, mogli prenesti kaj težkega!

5.

»Tudi ob tej priliki poudarjamo, da ljudskošolsko učiteljstvo s 4 do 5 urnim šolskim delom še ne konča svoje zaposlenosti, ampak je z nadaljnjim študijem, zlasti s proučevanjem slovenskega otro-

ka, zaposleno ves dan. Zato pričakujemo tudi pri reguliranju prejemkov popolno razumevanje našega dela ter podporo državnih činiteljev.«

Peta točka izpričuje, da je le celostno gledanje na šolske probleme pravilno. Kakor so važne gospodarske in socialne prilike, v katerih živi šolska mladina, za določanje vzgojnega smotra in za učne poti poleg učne snovi, tako je z vsem tem v neposredni zvezi tudi ekonomski položaj učiteljstva, ki mora biti popolnoma neodvisno od vseh nešolskih faktorjev.

Zaključki učiteljskega društva Maribor desni breg so v življenju slovenske učiteljske organizacije nekaj povsem novega. Res je morda, da se nekatere zahteve ponavljajo iz znanih resolucij, toda gledanje je različno. Ugotovitve nimajo več samo ozko stanovskega obeležja, ampak slone na znanstvenih temeljih totalnega gledanja na družbene probleme. Vladko Majhen.

Redek jubilej učitelja

Tomaž Grah — 90 letnik

Vse mesto Celje in okolica poznata prijaznega, šaljivega gospoda, ki hodi vsak dan iz gabskega predmestja v Celje in od tod zopet domov. Znan je zlasti med otroki in šolsko mladino, za katere ima vedno v žepu kako malenkost, najsi bo bonbonček, pečen kostanj ali kaj sličnega. Ta stari gospod je Tomaž Grah, učitelj v pokoji, ki stanuje v svoji hiši tam ob Dečkovi cesti. Krepkemu, živahnemu možu zvrhane postavne ne bi pač nihče prisodil 90 let. Pa je vendar tako.

Tomaž Grah se je rodil 26. decembra 1848. v ljubkih Gotovljah pri Zalcu v rodoviti Savinjski dolini. Ljudsko šolo je obiskoval v Zalcu. Ker je bil brijten deček, so ga poslali starši v šolo v Celje, od tod pa je odšel v preparandijo v Maribor. Leta 1871. je položil učiteljski izpit in je bil najprej nameščen kot pomožni učitelj v Vojniku. Nato je učiteljeval polnih 24 let v St. Juriju ob juž. žel., naposled pa do svoje upokojitve na Poniški. Bil je odlični vzgojitelj in je tudi oral ledino na kmetijsko izobraževalnem področju. Ko so hoteli narodni nasprotniki ustanoviti v St. Juriju šulferajnsko šolo, je g. Grah kot odločno naroden in značajan mož mnogo

pripomogel, da se je načrt narodnih nasprotnikov izjalovil. Narodni nasprotniki so hoteli s šulferajnskim šolami v Zalcu, Vojniku, St. Juriju ob juž. žel. in Laškem ustvariti svoj »trdnjavski četverkot«, posrečila pa se jim je samo ustanovitev šulferajnskih šol v Laškem in Vojniku. Mnogo že osivelih mož in žena se še danes s hvalečnostjo spominja svojega nekdanjega dobrega učitelja g. Tomaža Graha.

Ko je začel leta 1880. izhajati v Celju pedagoški list »Popotnik«, je bil jubilar eden prvih njegovih sodrušnikov. Izven šole je bil g. Grah na glasu kot navdušen in izkušen sadjar in pomolog, pa tudi kot čebelar. — Ukvarjal se je tudi z rejo naših domačih vinogradnih poljev.

Mladino je ob vsaki priliki navajal k štedljivosti. Tudi sam je dal lep vzgled štedljivosti, ko si je z bornimi prihranki ustvaril lepo domačijo ob Dečkovi cesti v Gaberju, kjer v zadovoljstvu preživlja svoj zasluženi pokoj.

Pred leti mu je smrt ugrabila ljubljeno soprogo. Njegov sin je davčni kontrolor v Celju, hčerka pa živi kot upokojena poštna kontrolorka pri svojem očetu.

bito, ako okrožni nadzornik ni bil učitelju naklonjen.

Kako se taka stvar ukorenini, še danes je mnogo kmetov mnenja, da se naj otroci v šoli nauče samo pisati, čitati in računati, vse drugo pa je nepotrebno in brez vrednosti.

Kar se tiče učnih ur, pač v starih časih niso bili posebno natančni. Važnejši so bili pogrebi in poroke, in če uro ali dve učitelja ni bilo v šolo ali sploh ne, se nihče ni razburjal. Tudi je stari učitelj med poukom rad zadrževal, saj se moral radi opravkov v cerkvi vsak dan zgodaj vstati. Učenci so pa bili takrat lepo tiho. Imeli so mir in vedeli so, da bo učitelj zelo hud, če ga zbudijo, preden mu je zaspanec prešel.

Za čiščenje šolskih prostorov je prispevala občina učitelju na roko letno 52 fl., starejši ljudje pa so pripovedovali, da je moral razred pomesti oni učenec, ki je zjutraj prišel prvi v šolo, seveda brez pravice na nagrado iz dotične partije budžeta.

Naj navedem še odlok, kako je bilo praktično preskrbljeno za vse šolske potrebščine. Guverner grof Hartig je sporočil:

V splošno vednost se naznanja, da je visoka dvorna študijska komisija s svojim odlokom z dne 26. nov. 1825. št. 7640. odločila: nabava naslednjih šolskih potrebščin: svinčnikov, krede, tinte, peres, papirja in gob ne spada več na trivialnih šolah v dolžnost šolskega konkurenčnega odbora, temveč ima te predmete nabavljati oni, ki jih rabi in potrebuje. Morejo pa se nabaviti iz dohodkov dobrodelnih ustanov in iz prostovoljnih prispevkov dobrotnikov.

Pedagoške instrukcije.

Št. 290.

Šolskemu nadzorstvu v Rogatcu.

Naroča se, da se pisanje goji v večjem obsegu in z večjo skrbnostjo.

Pri vzorcih lepopisja naj se navede, koliko časa je potreboval učenec za pisanje vzorca v svrhu lažje in pravilnejše presoje.

Redni obisk ponavljalnih šol se bo odredil. Te šole je pospeševati z vsemi sredstvi.

One učence slovenske narodnosti, ki posejajo prostovoljno nadaljevalne šole, je na koncu seznama navesti številčno.

Pri vajah v čitanju naj se predvsem pospejuje npravnost in znanje verouka.

Sv. Andraž, 18. nov. 1829.

Ignac +

Juvantschitsch s. r.

Vse druge so morali vnesti v seznam, le za učence slovenske narodnosti je bila izjema, zadostovalo je njih število.

Danes bi nikomur ne prišlo na misel, da bi se učence pridno pripravljali na oni grozeči dan, ko se na šoli pojavi sreski ali celo banski šolski nadzornik. Naši predniki so v tem oziru morali biti drugačni pičli.

Okrožnica kn. šk. lavantinskega ordinariata z dne 31. okt. 1838. naroča namreč:

Ponovno se opozarjajo distriktni šolski ogledi, da bodo poročila o izpitih v vseh rubrikah izpopolnjena z vso natančnostjo in da vpiši ustrezajo resnici. Predvsem je paziti, da je vsebina prilog resnična in z vso strogostjo je preiskati nepravilnosti. Nikakor se ne sme trpeti, da učitelji fingirajo število otrok, pišejo vzorce pisav sami ali jih naročijo pisati po drugih, sposobnejših učencih, da vaje za diktat že naprej vzbajajo in slično. To so nesramne potegavščine nadrejenih organov in je vse take primere prijaviti semkaj. Sploh je gledati na to, da se oblasti ne bodo z lažnimi poročili vodile do krivega mnenja. Poročila naj ne bodo ugodnejša, pa tudi ne slabša kakor je bila dejanski izvršenega.

(Dalje prihodnjič.)